

M.A.J. Eijkman,
gastredacteur

Sport en mondgezondheid

Voorwoord

Met de groeiende interesse voor sport en fitheid in de afgelopen 25 jaar in ons land neemt het aantal blessures door deze activiteiten sterk toe. In Nederland werd in 2003 het aantal sportletsels op jaarbasis geschat op 2,9 miljoen (Dekker *et al*, 2003). Getaxeerd wordt dat jaarlijks meer dan 8% van de in een medisch centrum behandelde patiënten met een dergelijk letsel langer dan aanvankelijk was voorzien, is opgenomen (Dekker *et al*, 2003).

Hoewel het voorkomen van sportblessures in het hoofd-halsgebied niet uitgebreid epidemiologisch is onderzocht, lijken tandartsen dikwijls met dit verschijnsel te worden geconfronteerd. Immers iedere tandarts met een praktijk in een gemeente waar bijvoorbeeld hockey wordt gespeeld of veel wordt paardgereden, heeft tijdens zijn weekenddienst wel eens een patiënt met een aangezichts- of gebitsletsel in zijn praktijk gekregen. Wanneer men hen dan ook vraagt of zij een relatie zien tussen mondzorg en sportbeoefening denken de meeste van hen, zo leert de ervaring, vooral aan aangezichtsletsels, gebroken frontelementen en mondbeschermers. Die gedachte is overigens reëel, want spaarzaam internationaal onderzoek wijst uit dat van alle dentoalveolaire letsels maar liefst 13 tot 30% aan sportbeoefening is gerelateerd (Blinkhorn, 2000; Ranalli, 2000).

Hoewel mondgezondheid, mondzorg en sport, behoudens de eerder genoemde verbanden, kennelijk in de ogen van collega's verder weinig met elkaar te maken hebben, is de realiteit echter anders. Wanneer men begin 2005 op het internetzoekprogramma PubMed de woorden 'dentistry' en 'sport' intypt, komt er een literatuurlijst van maar liefst 553 publicaties van na 1962 op het scherm. Dan wordt duidelijk dat er meer raakvlakken tussen deze twee begrippen zijn dan men op het eerste gezicht zou denken. Verder is bekend dat van oudsher, vooral in de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Australië en Nieuw-Zeeland, veel aandacht bestaat voor de problematiek van sportblessures in het hoofd-halsgebied en het voorkómen daarvan. In 1983 werd bijvoorbeeld in de Verenigde Staten de 'International Academy for Sports Dentistry' opgericht met als doel tandartsen, artsen, trainers en coaches, tandtechnici, onderwijsdeskundigen en wetenschappers te interesseren voor onderwerpen die met sport te maken hebben en vooral zich te richten op de gevaren voor de dentitie als gevolg van sportbeoefening (iasdsportsdentistry@cillnet.com). In het Angelsaksische taalgebied, vooral in Noord-Amerika, is 'sports dentistry' dan ook een bestaand begrip. Deze term omschrijft men als volgt: '*Sports dentistry involves the prevention and treatment of orofacial athletic injuries and related oral diseases, as well as the collec-*

tion and dissemination of information on dental athletic injuries and the encouragement of research in the prevention of such injuries' (Academy for Sports Dentistry, 1998). Er lijkt geen bezwaar te bestaan om deze term in het Nederlands te vertalen met het (nieuwe) begrip 'sportmondzorg'.

In Nederland is in het verleden in de literatuur weinig aandacht besteed aan de relatie tussen sport en mondgezondheid. Een uitzondering vormt het onderzoek van dr. J.H.A. Bolhuis die in zijn proefschrift en artikelen, geschreven in het eind van de jaren tachtig en het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw, vooral de preventie van aangezichtsletsels bij hockeyspelers benadrukte (Bolhuis *et al*, 1986; Bolhuis, 1999). In de gevonden literatuur zijn de meeste artikelen eveneens aan dit onderwerp gewijd. Het gaat dan voornamelijk over mondbeschermers. Het merendeel van deze artikelen legt de nadruk op de verschillende soorten apparaten en op de vervaardiging daarvan. De laatste twintig jaar ziet men echter een groeiend aantal andere onderwerpen aan de orde komen. Deze krijgen in dit themanummer, gezien de onbekendheid ervan in de tijdschriften, meer de aandacht dan de problematiek van letsels van gebitselementen in het front en de mondbeschermers. In het recente verleden is immers in dit tijdschrift meermalen aan deze onderwerpen aandacht besteed en deze komen in dit themanummer dan ook slechts zijdelings aan de orde (Bolhuis, 1999; Willemsen en Van der Meer, 2001; Schols, 2003; Schoen *et al*, 2004).

De doelstelling van de over twee uitgaven verdeelde themanummers 'sport en mondgezondheid' is tweeledig. Ten eerste wordt een korte samenvatting gegeven van de meeste, na 1980, in de veelal Angelsaksische literatuur besproken onderwerpen over sportmondzorg. Steeds is de optiek van de tandarts-algemeen practicus als uitgangspunt genomen. De tweede doelstelling is het verduidelijken van specifieke problemen die sporters op het gebied van mondgezondheid kunnen hebben en het geven van praktische tips die van belang zijn voor de mondgezondheid en mondzorg van mensen die een tak van sport bedrijven.

In dit eerste van de twee themanummers bespreekt een aantal auteurs, die overigens niet allemaal uit de tandheelkunde afkomstig zijn, de medische begeleiding in de sport, sportdiëten en mondgezondheid, sport en aangezichtsletsels en orale aandoeningen bij zwemmers. In deel 2 komen de volgende onderwerpen aan de orde: problemen in het hoofd-halsgebied bij duikers, orale problemen bij duikers, het gebruik van mondbeschermers en de vervaardiging van een individuele aangezichtsbeschermer. Voorts wordt een klein, kwalitatief, onderzoek gepresenteerd waarin Neder-

landse tandartsen-topsporters is gevraagd naar hun opvattingen over de relatie die er zou bestaan tussen het leveren van mondzorg en het bedrijven van (top)sport. In het laatste artikel wordt aandacht besteed aan de juridische aspecten van sportletsels en de manier waarop tandartsen, tuchtrechters en adviseurs van verzekeringsmaatschappijen met deze problematiek zouden kunnen omgaan.

Ter afsluiting van dit redactionele voorwoord een enkele opmerking over sportgeneeskunde als medisch specialisme. Het aantal artsen in ons land dat zich uitsluitend met sportblessures en de voorkoming daarvan bezighoudt, neemt toe. Zij zijn verenigd in de Vereniging voor Sportgeneeskunde. Deze bloeiende vereniging tracht al jaren bij het Centraal College Medisch Specialismen sportgeneeskunde als een medisch specialisme te laten erkennen, maar is daar, ondanks diverse juridische procedures, tot op heden nog niet in geslaagd. De voornaamste redenen voor deze weigering zijn dat het College de sportgeneeskunde niet als een eigen wetenschapsdomein ziet, dat de opleiding voor een belangrijk deel wordt verzorgd door andere specialisten dan sportartsen en dat sportgeneeskunde zich voornamelijk met preventie bezighoudt. De bestuursrechter heeft zich bij deze visie aangesloten (Dute, 2004). Het is onbekend hoeveel tandartsen van deze vereniging lid zijn. Maar het lijkt gewenst, gezien de besproken problematiek in dit tweedelige themanummer, dat tandartsen die geïnteresseerd zijn in deze materie, in contact treden met deze Vereniging

voor Sportgeneeskunde. De belangrijkste reden hiervoor is dat verbreding van de kennis op dit gebied voor tandartsen van belang is bij de eerste hulp aan patiënten met sportletsels, terwijl daarnaast sportartsen kunnen profiteren van de deskundigheid van tandartsen op het terrein van de (preventie van) sportletsels in het hoofd-halsgebied.

Literatuur

- ACADEMY FOR SPORTS DENTISTRY. Definition of sports dentistry. Board of Directors. Chicago: Academy for Sports Dentistry, 1998.
- BLINKHORN FA. The aetiology of dento-alveolar injuries and factors influencing attendance for emergency care of adolescents in the north west of England. *Endod Dent Traumatol* 2000; 16: 162-165.
- BOLHUIS JHA, BAARDA DB, LEURS JM, FLÖGEL GE. Incidentie en preventie van tandtrauma bij de hockeysport. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 1986; 93: 283-287.
- BOLHUIS JHA. Preventie van dentaal trauma. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 1999; 106: 165-168.
- DEKKER R, GROOTHOFF JW, EISMA WH, DUIS HJ TEN. Klinisch behandelde paardrijletsels in Groningen, 1990-1998: ernstige langetermijngevolgen. *Ned Tijdschr Geneesk* 2003; 147: 204-208.
- DUTE JJC. Jurisprudentie. Bestuursrecht. *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht* 2004; 8: 627-633.
- RANALLI DN. Sports dentistry in general practice. *Gen Dent* 2000; 48: 158-164.
- SCHOEN PJ, RAGHOEBAR GM, JANSMA J, VISSINK A. Dentoalveolaire traumatologie. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 2004; 111: 160-167.
- SCHOLS JGJH. Ankylose na een fronttrauma. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 2003; 110: 82-84.
- WILLEMSSEN WL, MEER WJ VAN DER. Reparatie en revisie 4. Gebarsten gebitselement: diagnostiek en behandeling. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 2001; 108: 170-172.

Dankwoord

Mede geïnspireerd door zijn toenmalige studente en inmiddels collega mevrouw W.A. Scheper, deed prof. dr. M.A.J. Eijkman de redactie het idee aan de hand om 'eens iets te schrijven over sport en mondgezondheid'. Dit idee werd door de redactie omarmd en Eijkman was onmiddellijk bereid als gastredacteur op te treden. Het resultaat van maandenlang werk door alle betrokkenen mag gezien worden. Het aantal artikelen en de omvang van een aantal artikelen zijn zo omvangrijk geworden dat de redactie zich genoodzaakt zag aan het thema twee tijdschriftnummers te besteden. Of tandartsen nu geïnteresseerd zijn in sport of niet, het behoort tot hun taken sportletsels in het hoofd-halsgebied te voorkomen of te behandelen. Daarom zijn deze themanummers 'verplichte stof

voor elke tandarts-algemeen practicus, maar ook vele andere in sport en/of mondgezondheid geïnteresseerden kunnen met de inhoud hun voordeel doen.

Oprechte dank gaat in de eerste plaats uit naar de gastredacteur die ook (co-)auteur van diverse artikelen is, maar ook naar de overige auteurs die allen enthousiast hun bijdragen hebben geleverd. In alfabetische volgorde zijn dit: dr. mr. R.H.B. Allard, drs. P de Baat, prof. dr. R.R.M. Bos, dr. C.H.J. van Eijck, prof. dr. L. Feenstra, dr. M.P. Heijboer, mw. C.M. van Iperen-Keiman, drs. S.L. Liem, dr. F. Lobbezoo, dr. C. van Loveren, prof. dr. A. van Nieuw Amerongen, R. Peters, dr. G.M. Raghoobar, mw. drs. W.A. Scheper, prof. dr. A. Vissink en M. de Vleeschouwer.

C. de Baat,
hoofdredacteur